

EN STEN FALDT FRA MIT HJERTE

Af fhv. landsfoged *Ph. Rosendahl*

Da direktør Daugaard-Jensen i 1912 tiltrådte som direktør for Styrelsen af Grønland, antog han en kemisk ingeniør, cand. polyt. K. Fæster, til i Umanaq at foretage undersøgelser og forsøg særlig angående forædling af produkterne spæk og lever. Det var disse forsøg, som førte til, at man gik fra tranbrænding over til oliefremstilling og dertil oprettede oliefabrikken på Den kongelige grønlandske Handelsplads i København.

Men ingeniøren var en mand med mange interesser; han havde sans for kuriositeter. Han opsporede således, i det år han gik deroppe i Umanaq, et minde, som nødig skulle gå tabt. Før sin død sagde han til mig: Rosendahl, der er en ting, der ligger mig på sinde. I Umanaq ligger i diget bag det gamle sygehus en mægtig sten, som kun de allerældste vidste noget om. En sten der nødig skulle blive sprængt til skærver. De gamle fastansatte fortalte mig, at på denne sten har engang en tiltrædende kolonibestyrer i mange dage i træk med mejsel siddet og med al kraft hugget en i ham opfattet galde ind i stenen, til han helt blev sin galde kvit.

Indskriften lyder:

Denne Sten
faldt fra mit
Hjerte ved Perus Afrejse
den 29de Juli 1891

Man kan så godt forstå denne unge kolonibestyrer, synes jeg, stenen viser nemlig, at der har været en tyngende kontrovers mellem ham og den kollega, han afløste. Det fortæltes, at denne havde sat sig vel hårdt på sin efterfølger under overleveringen af koloniorådets store varebeholdninger. Dengang stod jo selv det mindste søm såvel for den bortdragende som for den tiltrædende bestyrers personlige regning og risiko, og Umanaq hørte dengang tilmed til en af de betydeligste af landets koloniområder, derfor sikkert ikke helt let for en tiltrædende at overse, hvad han var pligtig at tilsvare og hvad ikke.

Kolonibestyrelsens sten i Umanak.

Foto: Mathias Fleischer.

Stedets gamle fastansatte udmaledede da også for ingeniøren den kraft, der blev udfoldet med bødtermukkerten på bødkermejselen, medens hvert enkelt bogstav blev drevet ind i stenen. —

Ved min henvendelse til kommunalbestyrelsen og til handelschefen, om stenen endnu fandtes, svarede, at den ligger der endnu, og at man gerne så den bevaret, og ville gøre henstilling til Grønlands tekniske Organisation om at transportere denne tunge sten til et egnet sted ved alfarvej, som måtte blive udpeget af kommunalbestyrelsen.

Værket „Grønland i tohundredåret for Hans Egedes landing“ viser, at den fra-trædende kolonibestyrer var den 47-årige A. F. S. Møldrup — kendt fra sin ledelse af den af inspektør Krarup Smith i 1871 foranstaltede indlandsis-ekspedition, der opgik fra Sydostbugten. Han var født i Grønland, søn af købmand Rasmus Møldrup, der endte som inspektør for Nordgrønland. Møldrup afgik fra Umanaq med briggen „Peru“ for at skulle overtage Jakobshavn, men måtte på grund af sygdom hjemgå med samme skib til Danmark, hvor han døde året efter.

Den tiltrædende kolonibestyrer var den 48 årige kolonibestyrer Otto Juncker, som var født i København, uddannet som manufakturist, derefter ekspedient ved Sjællandske Jernbaner, indtil han fra 1878 gik Handelens grader igennem fra volontør og assistent til kolonibestyrer henholdsvis i Egedesminde, Christianshavn, Rittenbenk og Umanaq. Herfra gik han hjem for godt 4 år derefter.

Julianehåbs første købmand, Anders Olsen, fra Senjen, har på Storsøens sten hugget sin konges og sit navn 1777. Også Ålborg-købmanden Lundts kobbermine på Julianehåbs Storø ses anført i 1852. Lundt drev samtidig en bly- og sølvmine i Ivigtut. – Foto: A. C. Rasmussen. Copyr.: Arktisk Institut.

Datidens tyngende økonomiske ansvar var desværre ikke sjældent årsag til, at sådanne misærer indtrådte blandt ellers gode kolleger ved kolonibestyrerens såkaldte leveranceforretninger.

— — —
Lad mig, medens jeg er ved tilgroede steninskriptioner, nævne endnu nogle.

Da jeg som ganske ung gjorde tjeneste som volontør i Julianehåb, var jeg en hyppig gæst i den kendte bøssebager og smedemester Peter Høeghs gæstfri hjem – faderen til den kendte Høegh'ske slægt.

Her fik jeg meget at vide om distriktet. En dag tog Høegh mig op til en lille klippeafsats og viste mig nogle delvis tilgroede indhuggede bogstaver. Det var selveste koloniens grundlægger, Anders Olsen, der for ca. 200 år siden havde indhugget

sine initialer A. O. (tilføjet S., da han også kaldte sig Senjen efter sit fødested i Lofoten).

Denne lille klippeafsats, hvor han således har siddet og indhugget bogstaverne, ligger 20–25 meter retvisende nord for den gamle bestyrerboligs daværende køkken-bislag. Indhugningen skulle nødig helt forsvinde ud af minde ved tilgroning. Det bør der sørges for!

Det er da en lille turistattraktion, synes jeg, og den var anderledes let at vise end samme Anders Olsens meget kendte inskription på den store sten ude på øen i Julianehåb Storsø, hvor han, foruden sin konges navnetræk C. 7., har indhugget A. O. S. 1777.*

En tredje ting er også at vise i omegnen: Jættegryden ved den såkaldte Rosings trappe, nordvest for byen, hvis den ikke er gået til grunde, da vejen anlagdes til Munkebugten.

Uglspil's hule i Munkebugten er almindelig kendt, men kun få er kendt med den dybtliggende lange underjordiske klippehule på Akiaøens vestlige del. Den er beskrevet af arkitekt Clemmensen.** Den må dog kunne siges at være en virkelig turistattraktion. Hulen er opkaldt efter kommandør Graah, der som ung søofficer undersøgte og beskrev den for henved 150 år siden.

* Jeg har nylig hørt, at stenen er hugget til skærver for at give plads for en bygning. Det burde ikke have været sket!

** Arkitekt Mogens Clemmensen: »Kirkeruiner m. m. fra Nordbotiden«, Meddelelser om Grønland, bind 47, 1911.